

СТРАЖИЛОВО

ЛИСТ ЗА ЗАБАВУ, ПОУКУ И КЊИЖЕВНОСТ

ВЛАСНИК И УРЕДНИК ЈОВАН ГРЧИЋ.

БРОЈ 38.

У НОВОМ САДУ 17. СЕПТЕМБРА 1887.

ГОД. III.

ДРАГУТИН Ј. ИЛИЋ,
ПЕСНИК СРПСКИ.

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А
Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

WWW.UNILIB.RS

О ГРОБОВИМА

И ПОЛИТУ ПИНДЕМОНТУ

ПРИКАЗАО УГО ФОСКОЛО.

Deorum. manium. iura. sancta. sunt.

XII. Tab.

Под окриљем зелених чемпреса
 И у ракам, што их суза тјешу,
 Сан самртни зар нам лакши пада?
 Кад већ за ме по земљици сунце
 Не усплуди породицу ову
 Лијепијех трава и живина,
 И преда мном већ не узирају
 Чарне слике будућијех дана;
 Кад ти више, слатки пријатељу,
 Не ушчујем пјесму виловиту,
 Ни склад сјетни, што ти пјесмом влада,
 Тер м' у срцу не узлебди више
 Дух млађаних Вила и љубави,
 Дух љубави, те утјехе цигле
 Скиталачком живовању моме:
 Зар да врати изгубљене данке
 Кам студени, што ми кости лучи
 Од сијасет другијех костију,
 Што смрт сије и морем и копном?
 Пиндемонте, истина је жива:
 Та и нада, та богиња задња,
 Од гробова бјежи, и све ствари
 Својом тамом заборав обвија;
 И нека их неуморна сила
 Са вртлога у вртлог обара,
 Тер и људе и њихове раке
 И потоње облике и мошти
 Неба и земље преобража вр'јеме.
 Али зашто да пређе земана
 Човјек л'јепу распршује варку,
 Што га и мртва јоште зауставља
 Покрај гроба? Зар он још не живи
 И под земљом, кад за њ већ ућути
 Жамор дана, може ли тек само
 Да узбуди неговање љупко
 У памети својих? Дар је с неба
 Међусобно то пажење вјерно,
 Дар небески, што човјека краси;
 И ми по том често боравимо
 Са милијем својим покојником,
 А он с нама, тек да родна земља,
 Која га је дјететом п'тала,
 Пруживши му задње уточиште
 Милостиво у мајчином крилу,
 Сачува му кости од олуја
 И од стоп'а безбожне свјетине,
 А стијена име, а пријатни

Стручак цв'јећа својим мирисавим
 Росним хладом пенео му тјешу.
 Ко за собом суза не оставља,
 Само њему рака не помаже,
 И гле'не ли преко гроба свога,
 Зазријеће душу, гдје му лута
 Над лелеком паклених сводова,
 Ил се склања под голема крила
 Неизмјерног божјег опроштења;
 А свој пепео оставља коприви
 Запуштене и голе ледине,
 Гдје нит моли заљубљена жена,
 Нит осамљен путник слуша ваје,
 Што нам шиље с гробова природа.

Ипак данас нови закон кажу,
 Те отимље гробља милостивим
 Погледима, а мртвијем име.
 И без гроба лежи твој свештеник,
 Тал'јо,¹⁾ који ти је пјевајући
 Под својијем убогијем кровом
 Узгоји жарким миловањем
 Ловор-грану, па ти в'јенце плео;
 А ти си му својијем посмјехом
 Зачињала пјесмице стрјелице,
 Што племићске боцкаху бекрије,
 Којијема сва наслада пушта
 У рикању виторогих бика
 Из абдуанских и тицинских стаја,
 Што им раскош и гозбине сладе.²⁾
 Камо ми те, л'јепа вило? Мирис
 Амвросије, знак божанства твога,
 Ја не чујем у овоме лугу,
 Гдје уздишем за мајчиним кровом.
 А ти си му некад долазила,
 Дворила га рајскијем осмјехом
 Испод оне липе, што сад тужно
 Спуста грађе, к'о да јој је криво,
 Е не крије, вило, раку старца,
 Којега је хладом и покојем
 За живота њежно даривала.
 Можда тражиш кроз простачка гробља,
 Гдје почива овјенчана глава
 Твог Парина? Њега још ни хладом
 Не закрили разбљуђена варош,
 Оно гв'јездо шкопљених пјевача:³⁾
 Не положи ни крста ни кама;

Тер му кости можда оскрвњује
Обрубљеном главом какав лупеж,
•Што са злоће под сјекиром скапа.
Чуј-дер гладну кучку, те завија
Међу драцјем по гомили, пушта,
И чепрља између гробова;
Гле тичину потњу, гдје промаља
Из лубање, у коју се збјежа,
Да с' уклони мјесечини јасној,
Тер пол'јеће околу крстова
Разасутих по плачноме пољу,
И нечистом дреком куди зраке,
Што их звјезде милостиво сињу
На гробнице већ заборављене.
Заман, вило, на пјесника твога
Вапиш росу од суморне ноћи.
Ах, над мртвим не изниче цв'јеће,
Што га људска не прослави хвала
И љубавна не ороси суза.

Откад браћи, судови и цркве
Људску звијер омиловистише
Према себи и према другоме,
Отад људи отимати стали
Невјерноме зраку и скочади
Ојађеле мошти, што природа
Вјечном м'јеном на нов живот спрема.
Гробови су знак врлих подвига
Врсницима били, а млађима
Жртвеници; с њих се кутњи свеци
Одзивали, а на прах дједова
Страшно бјеше примити заклетву:
Дивни адет, што кроз обред разни
Домородство и милошта својте
Сачуваше потомцима давним.
Гробне плоче н'јесу свеђер биле
Патосом храмова; нит је тамјан
Мртвачкијем окужен задахом
Побожнике тров'о; нит вароши
С насликаних људскијех наказа
Страховале; нит иза сна мајке
Трзале се обноћ преплашене,
Голим лактим' да заштите главу
Свога милог под прсима ранка,
Да му не би претргнуло снове
Уздисање каква покојника
Што вапије плаћену молитву
Од својијех нашљедника у храму.⁴⁾
Но чемпреси и кедрџи лахоре
Својим чистим мирисом пунећи,
Зеленило вјечно растирали
Изнад рака рад спомена вјечна,
А судови скупи завјетовне

Сакупљали сузе. Пријатељи
Искру сунцу отимали јарком,
Да расв'јетле исподземну таму,
Јере људске очи умирући
Свјетлост ишту, и све груди шаљу
Задњи уздах на умору сунцу.
Хладне воде са бистријех врела
По гробнијем точиле грудима
И гојиле тратор и љубицу;
Па ко сио, да ту срце мл'јеко,
Јал' милима да покојницима
Повиједа своје тешке јаде,
Свуђ унакрст сладио му пљуће.
Мирисави лахор, којим дишу
Повјетарци рајскијех бостана:
Дивна лудост, с које омилише
Перивоји предградских гробова
Дјевицам британским.⁵⁾ гдје их вуче
Мила ћут за изгубљеном мајком,
Откуд оне небу се молиле
За повратак слављеног јунака,
Што но скрха савладаној лађи
Катарку највећу, па издубе
Себи раку.⁶⁾ Ал гдје др'јемље занос
За витешким дјел'ма, гдје је подлост
И раскошје грађанском животу
Цил једина, ту се заман дижу
Мрамор-ступци и надгробне плоче.
Изучена, богата свјетина
Властеочка, тај понос и укар
Лијенога италског краљевства,
За живота већ се упопава
У лизане великашке дворе,
А грби јој сва камена слава.
Нам нек смрца мирни стан приправи,
Да нас једном судбина престане
Прогонити, а нашљество блага
Пријатељи од нас нек не траже,
Но срдачна топла чувстовања
И пјесничког изглед слободњаштва.
На узорна дјела, Пиндемонте,
Врле душе подстичу гробнице
Врлих душа; тер путнику светом
Чине земљу, што их сахрањује.
Ја кад виђех споменик надгробни
Великана оног, што краљевим
Прекивајућ скиптар владалачки,
Сву оскубе ш њега ловорику,
И показа бједној раји сузе
И крв, што се низа скиптар ц'једи;⁷⁾
Па гробницу оног, што у Риму
Нови Олимп небесницим створи;⁸⁾
И онога, што згледа најпрви

Под велебним шатором небеским,
 Гдје се разни свјетови окрећу,
 А сунце их непомично грије,
 Тер Инглезу, што с' толико вину
 У облаке, прокрчи најпрви
 Пут небеса: ⁹⁾ благо теби, кликох,
 Фиоренцијо, због честита зрака,
 Пуна мира и пуна живота,
 И због водâ, што се у те згрћу
 Са литица кршног Апенина!
 Поднебљу се твојем радујући,
 Заодјева мјесечина јасна
 Брежуљке ти с' јематве веселе;
 А долине широм насељене
 Чардацима и маслином густом,
 Из тисућа убавих цвјетића
 Шаљу к небу мирисне тамјане:
 И ти прва чу, Фиренце, пјесму,
 Што разгали срџбу прогнаноме
 Гибелинцу: ¹⁰⁾ и ти родитеље
 Даде миле и питомо слово
 Оном слатком мезимчету Вилâ,
 Што Ероса, љубавничког бога,
 У Јелинâ и Римљанâ гола,
 Заогрнув преб'јелом копреном,
 Врати у скут Венери небеској. ¹¹⁾
 Али благо теби још и више,
 Што у једном храму сакупљене
 Талијанске чуваш великане, ¹²⁾
 Цигле можда, откако ти Алпе
 Разграђене и свеможна сила
 Превртљивог људскога удеса
 Одузеше оружје и благо,
 И светиње, и оташтво, и све,
 Осим наде; која ако игда
 Стане пунит' прси племените
 Жеђом славе, слуги добро, роде!
 Овоме је мраморју Алфјери,
 На богове отаџбинске киван,
 Приступао често, да с' надахне;
 Тумараше нијем и суморан,
 Куда Арно најпушћи бијаше,
 Мотрећ жељно поља и небеса;
 И пошто га ни'една жива слика
 Не могаше тужна да утјеша,
 Ту падаше брижан; а лице му
 Застирало самртно бл'једило
 И одсијев наде. Са овијем
 Циновима он борави вјечно,
 А кости му с' родољубља јече.
 Јест, из оног мира побожнога
 Одјекива глас божанства истог,
 Што Јелинску срџбу и јунаштво

Прот Перс'јанца некада разјари
 На крвавом пољу Маратонском,
 Гдје Атина мраморјем освешта
 Бесамртно витештво својих.
 Мрнар, једрећ оним сињим морем
 Под Еувијом, кроз дубоку тмицу
 Назирао искре где фрцају
 Из оклопа и скрштених мача,
 Дим крвави гдје с' ломача суче,
 А по бојном пољу аветине,
 Гдје прел'јећу оружаном руком;
 Тер кроз страву ноћнога покоја
 Шираше се пољем наоколо
 Звука труба и гунгула војске,
 И помамно топотање хатâ
 По шљемима схрваних јунака,
 И кукање, и плач, и појање
 Паркâ. ¹³⁾

Благо теби, Иполите, што си
 За младости своје пропутова'
 Вијорова то пространо царство!
 Тер ако те корманаш провео
 Мимо хриди егејских отока,
 Занаго си слуша' по жалима
 Хелеспонта, гдје се разлијежу
 Стародревних подвига одједи,
 И таласе гдје хуче носећи
 Ретејскијем обалам оружје
 Ахилово ка гробу Ајанта. ¹⁴⁾
 По правници смрт дијели славе
 Врлијема; тере ни лукавство,
 Ни краљевска милост не очува
 Ратни плијен Итачкоме борцу;
 Јер га с' брода залуталог зграби
 Адским силам разјарено море. ¹⁵⁾

А менека, ког жеђа за славом
 И несташлук временâ нагони,
 Да се скитам по туђему св'јету,
 Мене главом сада нек позовну
 Људског духа будилице Виле,
 Да у зв'језде окивам јунаке.
 Оне бдију вјерно над ракама,
 Те кад вр'јеме својим ледним крилом
 Чак и саме рушевине смете,
 Својим пјесмама пустињу веселе
 И утиру мук тисуће љета.
 Па и данас у пустоши Троје
 Вјечно блиста путнику мјестанце, ¹⁶⁾
 Вјечно с' љубе Јупитера бога,
 С којим сина породи Дардана,
 Откуд Троја и Асарах краљу

И педесет брачнијех постеља
И држава Јуловога рода.¹⁷⁾
Јер Илектра, када зачу Парку
С жива зрака бијелога данка,
Гдје је зове у Елиске дворе,
Јупитера задњи пут молила:
„Ако су ти икад миле биле
Моје златне власи и лице ми
И арајство непреспатих ноћи,
(Кад ми ево усуд не усуди
Боље среће), а ти барем с неба
Пази мртву другу, да Илектри
Часно име не пропадне твојој.“
То изусти, а душицу пусти.
Цар Олимпа над њом сузе проли,
И оборив неумрлу главу
Просу с власи амвросију рајску,
Тер ороси преминулу Вилу
И освешта т'јело јој и раку.
Ту почива Ериктон, ту Илов
Прах невини лежи; ту Тројанке
Заман, тужне, косе расплетаху,
Да уклоне од својијех војна
Страшни удар грознога удеса.
Ту Касандра, богом надахнута
Да предскаже Троји дан пошљедњи,
Дође, и сјенам љубезну отијева
Нарицаљку; па унучад своју
Ту приведе, да се јаду здруже.
Тер уздишућ овако клицала:
„Ох, те икад небо ви допусти,
Да се здраво из Арга вратите,
Гдје Тидиду и Лаертову сину
Водићете на пашу хатове,
Залуд ћете отаџбину своју
Овдје тражит! Зидине јој древне,
Аполона дјело, пушиће се
Под гомилом својих развалина;
Ал домаћи богови тројански
У овом ће становаћ' гробовљу;
Е је само боговима дато
Сачувати образ у невољи.
А ви, поме, и ви, ћеперизи,
Што вас снахе Пријамове саде,
Те што ћете скоро се разрасти
Натољбене удовичким сузам,
Отаца ми штитите гробовље;
Ко милосно сјекиру одврати
Од побожног над ракама грања,
Мање ће му огњиште кукати
Са кутњијех у роду недаћа,
И достојан биће жртвеника.
Штитите ми отаца гробовље!

Доћ' ће данак и ви ћете видјет'
Просијака сл'јена¹⁸⁾, гдјено лута
По вашему древноме осоју,
Тер басајућ увлачи с' у гробља,
Л'јес мртвијем грли и заклиње,
Да му смртну одгонену тајну.
Закукаће тад подземне шпиље
И до једна рака причат' стати,
Како Ил'јон до два пута паде
И два пута ускрсе сијајно
Из својијех пустијех ледина,
Само да је побједа пошљедња
Кобнијема Пелидима љепша.
Освештени пјесник оне тужне
Укротиће стиховима душе,
Тер прославит' аргивске војводе
Кроз све земље, што их годер кваси
Неизмјерни Океан бабајко.
А тебе ће, Хекторе, плакати
Ко год штује, ко год оплакује
Крв јуначку за дом проливену,
И све дотле, док сунашце жарко
Узасјаје над невољом људском.

Т у а ч е њ а.

¹⁾ Овдје пјесник мисли на Парина, чувеног лирског пјесника, којег називље свештеником Талије, богиње комедије, обзиром ваљда на сатиру, коју је Парини опширно и вјешто у својој поезији неговао.

²⁾ Ријечима „племићеске бекрије“ пјесник жигоше Миланско племство, које лијенчари обијесно по љетњацима уздуж ријеке Абдуе и Тицина. Један савремени писац каже о тадашњијем Миланцима, да су „епикурејци у свему, особито за трпезом.“

³⁾ Познато је, како се у Милану наказили за позоришно и црквено пјевање млади људи. Исти Фосколо приповиједа, како је једноме од тих ушкољеника скована у почаст спомен-медаља. (Виђи: *Prose politiche*; Фиоренција, 1850.)

⁴⁾ У овим стиховима пјесник куди хришћански обичај копања мртаца у црквама, што је често дало повода заразама. Дале жигоше мрски адет средовјечни, по коме у неким варошима бјеху насликани по улицама људски коштури и слична грдила, да у вјернијема подржавају мисао смрти и људског ништавила. Отуда ноћно страховање женскадије и свакојака призирања.

⁵⁾ Ове инглеске предградске перивоје, намијењене копању мртвијех, описао је Ерколе Силва у свом дјелу: *Arte de' giardini inglesi*, стр. 327; а Пиндемонте, Фосколов пријатељ, опширно се о њима бави у својем Гробовима.

⁶⁾ Адмирал Нелсон, заповједник инглеског бродовља, док велики Наполен ратоваше у Мисиру, разби француску флоту код Абукира, 1. августа 1798. год. „У овој бици, каже Фосколо, Нелсон зароби Французима Исток, првог реда галију, на јој посјече главну катарку, и направи од ње мртвачки сандук, који је увијек собом носио.“

⁷⁾ Ови се стихови односе на Маџавелија, који у своме „Владаоцу“ написа, по пјесникову мишљењу, најљућу сатиру тирјанства.

⁸⁾ Микел-Анђело, узвишени неимар Св. Петрове кубе у Риму.

WWW.UNILIB.RS
УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

⁹⁾ Овдје се подразумева Г. Галилеј, преходник Њутнов.

¹⁰⁾ Сувишно је казати, да се овде говори о Данту.

¹¹⁾ Петрарка, који је класичну еротичну лирику заједно чистијем рухом питомог језика златног вијека италијанског.

¹²⁾ Храм Santa Croce у Фиоренцији јесте италијански Westminster.

¹³⁾ Овај приказ, што га pjesник живописише по једној легенди, коју нам је сачувао Павзанија, величанствен је, не само са своје подобности на оном мјесту, него и због вјештине, којом је изведен. Неки држе, да су то најсавршенији стихови цијеле италијанске књижевности.

¹⁴⁾ Маратонски гробови и ноћне авети, што се по кази-

вању Павзаније привиру онијема те путују испод Еувије, подсјећају pjesника на Пиндемонтова младеначка путовања, и на Ајантов гроб, који се налажаше на Ретејском вису при Хелеспонту, гдје се некад бијелиле гробнице грчкијех јунака, погинулих у рату тројанском.

¹⁵⁾ „Штит Ахилов, Хекторовом крвљу напојен, неправедно би досуђен Лаертијевићу; али га море угроби и понесе, не к Итаци, него ка гробу Ајантову.“ Павзанија.

¹⁶⁾ Гроб Илов, ког спомиње и Омир („Илиј.“ pjesма XI.; ст. 166).

¹⁷⁾ Т. ј. држава Јулова племена: држава римска (Julia gens).

¹⁸⁾ Омира.

ПОСЕТА У ДОБРИ ЧАС.

НОВЕЛА МАТИЛДЕ СЕРАО.

(Свршетак.)

III.

Нри ручку је господин Ђорђијани био сав блажен и весео, а два се глумца трудили, да буду расположени. Али све, што им синоћ изгледало лако, биваше све то теже, како се приближаваше час извршавања. Од очевог доласка, кад их је загрлио, мораше једно другом рећи „ти“, звати се по имену и предсретати се младеначком пежношћу. На сваку реч, на сваки гласак, који би их и нехотице подсетио на прошлост, Гвидо је сав пребледио, а Ема поцрвенила. Међу њима је владала врло осетна узбуђеност. Колико год беху готови на све; колико су год пазили, да их не изда каква реч; колико год се трудили, да забораве своје личне одношаје, ипак се истина огледала на сваком кораку, — а у њиховим се душама подизала читава бура: бадава, не могаху угушити савест. Додајте уз то још бојазан, да и најмања непажња може да обори цело њихово претварање, а што је најгоре, њихову пуну жељу, да ова вештачка представа не створи нешто ново, нешто, што они не желе.

На степеницама, док је Ђорђијани ишао први, Ема је тужно гледала свога мужа, чиме му хтеде рећи:

— Како ћемо до вечерас истрајати?

А он јој одвратио одлучним погледом:

— Промучићемо се. Судбина ће нам помоћи.

И попеше се. Али се код куће бојазан удвостручила. Изгледало је, као да Ђорђијанија занимају баш разговори, који су изазивали највећу опасност. Његова наивна питања узнемириваху њих двоје, којима је ваљало да му одговарају. Бедни и добри отац јако је волио своју децу.

— Јест — говорио је старац — врло сам радостан, што с вама проведем ово пола дана. Знаш, Ема моја, писма су лепа ствар за оне, који су далеко, али ја више волим овакву посету, ма трајала

и само неколико сахата. Ти ми баш добро изгледаш, ћери моја; лепша си сада и нежнија. Је ли да је тако, Гвидо?

— Тако јој и ја велим — одговори Гвидо смећећи се.

— И пише ми. О, што се тога тиче, ћери моја, уверавам те, да ми Гвидо у својим писмима вечито о теби пише. Рекао бих, да си га опчинила. Баш је то диван муж.

— Тако је, — потврди Ема тихо.

После Еминог одговора ућуташе мало, а Гвидо оборив главу изгледаше, као да броји шаре по чаршаву. Али отац опет настави:

— Тетка Елизабета пуно, пуно вас поздравља. Знате, та вам увек тороче, али вас од срца воли. Ти си јој, Ема, била мазуница. Па и сада само о теби говори...

— Тетка је тако добра...

— Врло добра. Помисли само, пре мога поласка рече ми: „Више бих се радовала, да Ема добије синчића...“

Овде се Ђорђијани, поред све своје простодушности, сети, да је био непажљив. Виде, како се Емино чело набори, а виде, да и зет поче да суче брк руком, на којој набрекнуше све жиле.

— И твоја рођака Розалија — прихвати тада, да би скренуо разговор — и Розалија је здрава, али је и она много претрпила.

— О, за што, зар се није венчала са Пјетром? — запита кћи са мало ироније.

— Јесте, венчала се с њиме, и здраво се волели. Ма не знам како, не знам за што, Пјетро се мало одушеви за неку Неапуљкињу.

— Ви, оче, велите, мало одушеви?

— Па да. Било па и прошло. Немој бити тако строга. Али се Розалија растужи, па ти ту беше плача, комедије...

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

— Ах!

— Еле, као што ти велим, Розалија оде својој мајци.

— Право је имала.

— А ја велим, није. Жена не треба никада да бега од свога мужа. У осталом ја сам је својим бедничким даром наговорио, да на све заборави...

— Зар ви, оче?

— Да. И поносим се својим посредовањем. У оваквим стварима никада не треба терати мак на конач; човек понекад погреша и без своје воље...

— Леп морал, — узвикне Ема.

— Њега се, ћери моја, придржавала и твоја мати.

— Како, зар је и... мати мислила, да треба опраштати? — запита Гвидо са особитим интересом.

— Наравно, наравно. Покојница беше пуна милосрђа и блакости; беше добра, добра, добра. Често је пута говорила: „Који воли, тај и опрашта.“

Сви ником поникоше, а Ђорџијани, да би прекинуо ћутање рече:

— Па, драга децо, хоћете ли ми показати ваш стан, то гнездо од свиле и кадиве.

— Хајдемо, — рече Гвидо — почнимо од салона!

— Дивно, дивно — узрази Ђорџијани, ушавши у салон. — Сасвим је згодан за примање. Дајете ли забаве?

— Давали смо.

— Разумем, сад вам послови и политика прече, да око себе сакупљате свет, али је салон заиста леп. А где, диван ли је овај мали салон! Јеси ли га ти за себе изабрала?

— Не, Гвидо ми га одредио.

— Баш му честитам. Та знао је он већ, да ћеш се ти у њему најрадије забављати; овде ти се твоји ласкавци удварају, је ли, неваљалице моја? Ти ниси љубоморан, Гвидо?

— Ја познајем своју жену.

— А ти, Ема?

— Врло добро познајем Гвида.

Оба одговора беху брзо изговорена. Ђорџијани беше потпуно задовољан.

— Спаваћа вам је соба красна — настави — боје се тако лепо слажу, да је за око дивота.

Обзирао се по соби као да нешто тражи. На-послетку зовну кћер, која беше на вратима.

— Ема!

— Оче?

— Где ти је мајчина слика? Не видим је.

Она се упрепасти и не знаде ништа одговорити.

— Били смо у Пријанцији — рече Гвидо — па нам још нису стигле све ствари.

— Та је слика требала да стигне прва. Не мари. Не верујем да је Ема заборавила на мајку. Што то

беше жена, Гвидо мој! Грехота, што је ниси познавао. Пре него што ће Богу душу дати, заклек јој се, да ћу све жртвовати, само да Ема буде срећна, те је тако и она благословила ваш брак. Када ми Ема рече: „Оче, без Гвида ћу вечито бити несрећна“, сетих се миле покојнице и пристадох. Вас двоје као да сте створени једно за друго. Љубили сте се целу годину дана. Ема ми је све више венула и тужила, ти си опет лудовао за њом. Младост, младост! Сећаш ли се, Ема, играчке, код енглеског конзула, на коју оде с Гвидом?

— Сећам се, одговори она махинално.

— По вашим ведрим и срећним лицима, по вашим погледима сви дознадоше да сте заручени, а мене називаху: „срећним оцем.“ Јест, ја сам потпуно срећан, додавах ја, јер ви јако љубљасте тада једно друго.

— Увек — рече Гвидо.

— Тако је. Дај Боже да тако увек и буде! Ја ли истина, Ема?

— Дај Боже, оче.

— А каква вам је ова затворена соба?

То беше Гвидова соба; он се забуни, а Ема га извуче из неприлике:

— То је гостинска соба.

— А! Врло добро! То је дакле соба, која би била мени на расположењу, кад бих код вас ноћио! Баш грехота, што морам отпутовати.

— Грехота! — додаде зет.

— Не мари; задовољићу се и да је видим, кад већ не могу у њој ноћити.

— Али...

— Разумем, биће у нереду. Не мари.

Гвидо је одважно отвори, јер није имао куд.

— О, о! лепо, лепо! И та је соба лепа као и све остало. А! где, где! Ко ли је то обесио слику моје лепе ћери! Нема сумње, то је нежна Гвидова пажња, хвала, хвала, сине мој! Баш жалим, што ми је немогуће у тој соби преноћити!

Седоше у мали салон. Муж и жена беху и сувише узнемирени, и да око господина Ђорџијанија могаше ијоле назрети, увидио би, да између његове деце има нечега необичног. Али срећом, добри отац не беше нимало лукав.

— Грехота! — рече он. — Грехота, овако лепа кућа.

— За што?

— Што ће те је кроз кратко време морати напустити. Ако те изабери за посланика, о тому нема сумње, требаће годишње бар шест месеци да проведеш у Риму, а не верујем да ћеш оставити Ему саму у Милану. Требаће вам две куће, а то је Бога ми до-

ста тешко! Ипак, у целој ствари мене јако весели што ћу вас, ако се преселите у Рим, моћи бар сваког месеца посећивати; пут из Неапуља у Рим није тако дуг и досадан као из Неапуља у Милан. О, онда ћемо се чешће виђати. —*— — — — —

IV.

Пошто два јунака испратише оца до станице, уђоше у кола, а из груди им се оте дубок уздах, јер цела комедија беше свршена; живот њихов ићи ће по старом. Обоје су ћутали. Ема је гледала кишу, што удараше у окно прозора од кола. Гвидо се није ни макнуо. Једно другоме беху страни.

Наједаред се Гвидо окрене и нехотице додирне лактом своју жену:

— Опростите — рече.

— Ништа.

Беху странци заиста. Ипак се у томе немом ћутању обадвома врзла по памети данашњица. Премисљали су о најмањим ситницама, и чисто се плашили и саме помисли на оно, што је већ прошло.

— Хоће ли кола вашој кући? — запита Гвидо на раскрсници.

— Не, ја ћу вашој кући: треба да спремим све своје ствари, јер то собарица не би знала. Отићи ћу доцније.

— Врло добро.

Кад дођоше кући, она уђе право у своју собу, а Гвидо се завали у наслоњачу и узе да чита новине. У самој ствари слушао је њене брзе кораке и гледао, како иде тамо амо.

Јесте ли уморни? — запита је, — желите ли, да вам помогнем?

— Не, хвала вам! — Скоро ћу бити готово.

И заиста, после неколико минута дође и она и

седе до њега доста уморна, јер је данашњи дан беше оборно. Гледаше око себе, као да нешто тражи.

— Чини ми се, да је престала киша — рече Гвиду, који остави на страну новине.

— Није.

— Јесу ли готова кола?

— Не знам, идем да видим.

— Кола ће бити готова кроз десетак минута.

— Желите ли, да вас отпратим?

— Хвала, не треба.

Тих десет минута, да ли им беху век или тренутак? — И једно и друго.

Кад момак уђе и саопшти да су кола спремна, Ема устаде и сасвим слободно оде до огледала да намести шешир. Требало јој мало више времена, док је наместила пантљике, јер су јој прсти лагано дрхтали. Затим брзо навуче рукавице, законча их, удеси боре на хаљини па приступи Гвиду, да га поздрави. Он устаде сав блед.

— Збогом! — рече она.

Гвидо не одговори ништа. Она му окрене леђа па право, мирно, поносно и чврстим кораком пређе преко собе, и ако је врло добро чула, да за њом иде муж. Кад се маши да отвори врата, осети мужеву руку.

— Ема, ти си заборавила, да ми опростиш — рече Гвидо гласом, у којем се борила љубав и бол. Она се окрену и баца му се на груди, занесена љубављу, која се гигантским кораком будила.

— Мила моја, ти више не ћеш ићи, је ли, никада више?

— Не, не, Гвидо мој; пошаљи, да донесу мајчину слику.

С талијанскога

Дан. А. Живаљевић.

СРПСКО ПРАВОСЛАВНО ЦРКВЕНО ПЈЕНИЈЕ.

ОД ВАСЕ ПУШИВРКА.

Ваки прави Србин ужива у православљу, — у лепом православном богослужењу; па кад се при богослужењу још лепо поје, и кад му свештеник јасно и разгветно служи, — онда се од милина топи у радости.

Но као што мати уопште највећма ужива у деци, коју је сама изродила, тако и Србин највећма ужива у оном, што је сам створио, у својој народној приповести у својој народној појезији, у својој народној мелодији.

С тога прави Србин, однегован и васпитан у српском духу и српском православљу, ужива највећма у оним црквеним мелодијама, које је

кроз толико векова према своме уву удешавао и према свом срцу угађао. Свака мелодија у цркви, која није из народа поникла, Србину је туђа; може она кад и кад и похвалу његову изнудити, али српском уву угодити, српско срце загрејати и задобити не може никада. Није то само код српског народа тако; тако је то код сваког народа, и не важи то само за црквене песме, већ и за друге песме једнога народа. Ко сумња у то, нека се увери из овог примера. Певачко друштво какво, ил још боље милитарна банда каква, даје концерт, па узме у свој програм песама разних народности, н. пр. мађарских, немачких, српских и

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

т. д. Публика на концерту мешовита, — састављена из разних народности: Србаља, Мађара, Немаца и т. д. Кад певачи певају ил банда свира мађарску песму, види се на лицу Мађара, како им срце у грудима игра од радости и милине; међутим у Србаља, Немаца и других нема тога одушевљења; они слушају песму и диве се њеној лепоти, али су мање више равнодушни. Напротив кад се запева ил засвира српска песма, онда се Срби расположе, као пре Мађари, а остали су равнодушни и чуде се, како Срби са усхићењем уживају. Исто се тако већма расположе од осталих и Немци, кад се немачка песма запева ил засвира. Расположење је дакле у разних народности при разним песмама различито, ма да певачи и свирачи све песме певају и свирају са истом вештином и с истом ревношћу.

Из тога примера јасно се види, да је свакоме, па и Србину, најмилија мелодија, коју је сам створио. Ко дакле хоће, да Србина у цркви појањем својим задовољи, да га развесели, да га у побожности његовој уздигне, тај треба да му поје црквене песме у његовим мелодијама.

Но од својих 40 година од прилике, од како се у нас почела стварати певачка друштва, почело се увлачити у нашу цркву, особито по варошима, и неко страна, туђе црквено пјеније, које није нашем духу својствено, па се зато не може ни допасти.

С тога, што певачка друштва и нехотице увлаче у нашу цркву туђинске мелодије с једне стране, с друге пак стране, што нам се народ већ скоро сасвим одбио од цркве, и што је ревност у учењу и неговању наших народних мелодија охладнила, наступила је тако рећи највећа опасност по наше највеће црквено благо, по наше српско православно црквено пјеније.

Крајње је време, да се стане на пут распроспирању туђинских мелодија у нашој цркви, и да се спасе и сачува наше српско православно црквено пјеније.

Истина, та се опасност предвиђала и пре и било је већ људи у нас, који су купили наше црквене мелодије у намери, да их од пропасти сачувају и да их оставе на неговање своје потомству. Тако је н. пр. Корнел Станковић скупио многе наше црквене песме, скоро све, што се на св. литургији поје, те их је сложио у четир гласа за мешовит хор; али Корнелу се свидело, да по гдешто у тим мелодијама према своје укусу промене и доте-

ра; уз то је Корнел дао свакој мелодији другојачији тон и пратњу, каква не годи нашем уву ни нашем срцу, те нам с тога изгледају његове црквене композиције скоро као туђе. У том је Корнел погрешно исто тако, као што греши онај, који народну песму не репродуцира верно, него ју по своје укусу дотера. Покрај тога слог је у Корнела и за највештије певаче врло тежак, те се зато његово »православно црквено појање« није ни примило у нашој цркви од нашег народа, ма да је то са музичке стране врло лепо и сваке похвале вредно дело. Најбољи је доказ томе, да је Корнел Станковић са својим делом своју праву целу промашио, што су многа певачка друштва, од како је то дело год. 1862.—1864. света угледало, учила његову литургију па и неколико пута појала, али на послетку опет напустила.

Осим Корнела Станковића било их је још и више, који су покушавали купити и у хармонију слагати наше црквене мелодије, али ја ћу да споменем за сада само још двојицу: Тихомира Остојића и Гавру Бољарића са Николом Тајшановићем.

Тихомир Остојић сложио је још пре четир године у четир гласа за мешовит хор скоро све песме, што се поје на светој литургији; али није било до сад прилике, да се пусте у свет. Но ма да нису биле штампане до сад, појали су их ученици српске велике гимназије Новосадске кроз пуне 4 последње године, а појаће их и од сад. Мелодија је у сваке песме чисто српска, народна. Пратња је снажна, милозвучна и такођер узета из народа, те је тако Остојићево »старо карловачко цјеније у српској источној православној цркви« право уживање за сваког чистог православног, туђинским укусом непоквареног Србина. Томе су најбољи сведоци сви православни Срби, који су за последње 4 године имали прилике бити на служби у Новосадској саборној цркви; шта више и иноверци се свагда похвално и задовољно изражавали о нашим лепим мелодијама црквеним, о лепој хармонији и о лепом и складном појању.

Гавра Бољарић је међу нашим свештеницима познат, вешт појац наших црквених песама. Он је ове године са Николом Тајшановићем издао I. свеску свога дела »српско православно црквено пјеније«, но само у једном, првом гласу, а обећава, да ће издати још 4 свеске, ако прва нађе одзива у народу. У по-

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.RS

хвалу прве свеске може се казати, да су Гавра Бољарић и Никола Тајшановић у њој издане песме сасвим верно написали, и судећи по њој биће и остале песме исто тако верно написане. Желити би било само, да се Гавра Бољарић и Никола Тајшановић пожуре, да што пре издаду и друге свеске, особито пак оне песме, које се не налазе у Остојићевој збирци, јер је можда излишно још и то на ново штампати, што већ има сложено у 4 гласа. Од Остојића пак желити би било, да по Бољарићу сложи у 4 гласа и оне песме, које још до сада није сложио, и да тако своју збирку допуни.

Међутим мени није управо намера, да износим мане и врлине појединих, који су на том пољу што урадили, јер они заслужују од сваког искреног родољуба највећу захвалност за свој труд око скупљања и прибирања тако драгоценог народног блага, па баш ако су гдегде и погрешили, него ми је главна намера, да по могућству пробудим и с те стране успаване осећаје нашега народа према своме народном умотвору, да представим, како је од грдне штете по наше тако красно душевно благо уваћање туђих мелодија у нашу цркву, да представим и уверим свакога, да ћемо се ми од свога рода одродити, да ћемо престати бити Срби, кад напустимо своје умне производе а пригрлимо туђе. Та опште је правило у свету, да сваки народ пропадне, кад изгуби свој језик, своју песму и своје народне обичаје, јер то га карактерише, по том се распознаје од других народа. Па тако ће и Срби само дотле остати Срби, док им се миле српске врлине, док се интересују за своје душевно благо; а кад тога нестане, нестане и њих.

С тога препоручујем најтоплије свакоме пријатељу наших црквених мелодија и нашим сви-

ма певачким дружинама Остојићево старо карловачко пјеније, а нека се окану једанпут увлачити у нашу цркву и распростирати по народу стране туђинске мелодије, које нашем срцу не годе, па ма како иначе вештачки удешене биле. Препоручујем даље и Бољарићево дело, јер ће се и њиме врло моћи користити.

То не препоручујем само за то, што је то лепше, што је нашем уву пријатније и нашем срцу милије, него ма које туђе већ још више за то, што ћемо ми изучавајући наше црквене и народне мелодије моћи и на музикалном пољу врло лепо напредовати и у народном духу нове песме вештачки стварати. Та наш је народ песнички и певачки народ, ал док год наши композитери буду туђе мелодије изучавали и по њима за нас песме градили, дотле ће наше уво за њих бити глуво. Онај композитер ће бити најславнији и народу најмилији, који нам буде у духу народном своје композиције стварао, — исто тако, као што је и песник најбољи онај, који се највећма приближи народној песми.

Најпосле препоручујем најозбиљније свом млађем нараштају нашем изучавање наших народних и црквених мелодија, јер је то најмилија и најневинија забава у часових одмора, а многоме може то бити до послетка и извор заслуге његове. Кад могу странци бити задовољни са тим лебом код нас, зашто не би и ми могли задовољни бити с њиме.

Уверавајући свакога, да ми је намера чиста, да са ово неколико речи по могућству пробудим љубав према нашем највећем душевном благу, живим у нади, да ће сваки прави родољуб драговољно и својски припомоћи, да се наше најмилије уживање, наше српско православање неповређено одржи и сачува и да се од њега свака опасност на веке одклони.

ПАВЛЕ ОРСАГ-ХВЈЕЗДОСЛАВ

СЛОВАЧКИ ПЕСНИК.

НИШЕ Д. Б. ДОБРОСЛАВ.

(Наставак.)

д истог је толиког значаја дар песников онде, где своје мишљење и осећање у читавој веризи спојених слика расплета, слободно и неvezано одушке им даје те с миром може да ислика слике, које му лебде пред песничком душом. Врло је погођен у тој врсти његов „Rohnik“ (ратар). У њему се више места даје, да му се рашири песнички дух, јер му се дозвољава и описивачка шири-

на и смишљено удубљивање у предмет. Таласање осећаја, рефлексije, што се нижу на читавом низу слика, одлучно сведоче основни карактер те песме, која нам и по наслову и садржају изгледа тако безазлена.

Песник почиње:

Keď jaro tu; keď v modrom nebies mori
sa kúpe slnce ... jasna králica,

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB

keď strom, keď ker sta žobrák u dvier nahý
zas oblieka sa v odev slávy drahý,
keď piesen zvoní v potoku,
a pozdrav vtačí vábi k obloku;
keď plužných kolies jará muzika
tam zo dvora do izly preniká,
ktoly tu
meškal dnu!?

Кад види орача, сети се песник оног познатог
„beatus ille, qui procul negotiis . . .“ У пластичној
се слици вуче плуг; од своје воље скрећу упрегнути
волови у бразду, јер их чека мирисна детелина.

Zem kála sa. I temné vidím vlny,
jak na povrch sa šínú z hlbiny;
za brázdou brázda, jedna druhu plní,
kde dol hned vrch, kde vrh spad doliny;
či morom tiež tá zem? Ved' tak prúdi,
tak vlny hádže, jako rozohnaná
pláú vody — — pozor! aby ztroskotaná
nebola lod', oráču! vidz, tie hrudy,
či vlny sú, ak jedna v lod' sa hodí,
Ó!.. Marný strach! Ved' predsa bráni brána.
Kde kotvou pluch: ni more neuškodí! —

Из те слике, која човека потреса, излази општа
идеја, да је тамо, где човек верно ради земљу отаца
својих, страх мален; тамо се живи сигурно и мирно.

Шарним цвећем окићено поље преображава се,
обрће тавно своје налицје, као какво помрачење зем-
ље. Да, да би земља наново засијала својим зрацима
— златним влаћем. Колико ли је пута орач њено
лице обрнуо, ко је то, што је с ње божанско одело
њено — шуму скинуо, пита песник па помиње ме-
таморфозу, која се збила на земљи, кад се искрчила
прашума. Али земља ћути — па ни људи не знају
историју своје сопствене земље. Песник уздише, кад
се тога сећа, али му садашњост дошаптава: „та то
је земља твојих предака, твоја је то земља! Храни ју!
Како си тако једном руком ухватио се за плуг а
другом за јелово грање на Татри . . . не бој се, да
ће те беда уморити!“

Сетва почиње. Јато долетелих чавки преплавило
њиву. Из пуне кецеље баца сејач семе. Дрљача има
семену да намести меку постељу, да се не би ство-
рила тврда кора те да семе узмогне исклијати из
меке земље. Свршен је тешки посао. Бог се сад сам
брине за семе, а њему је исто тако лако, измамити
мало семе из земље, као из облака послати сунце да
засине.

Нагла и површна метаморфоза, која повишава
живост посматрања и описивања, отима маха, кад
се ратар ишчаури као отац песников, а песник га
онда ословљава, да иду заједно на њиву; и њега је,
вели, жеља повукла у слободну божју природу, где
је човек ближе човеку, син ближе оцу, где сроднички
одношаји великих и малих појава ону бескрајну хар-
монију стварају, па вели:

— — — Lež van kým neosuší:
nech sotrem krupáji vlaš s vašho čela —
Nuž orba ťažká? Ach, a tieto ruky
od plužiny tak ztvrdly? Tvrdá orba?
Ó, že tak veľké sú to slúžby, muky,
čo rodia tela pokrm, jak tie boly
— na hrnčiarovom rozosiáte poli —
čo spásu duše zrodilý . . . Ó, borba
to orba tá! ja znám. Ó, kde tie moci,
čo skaly tie, tú sloj za jednej noci
by zkyprily na melkosť, mäkkosť zeme!?
kde sily tie, kde zbroj, kde všemočnosť tá:
ten kúkol zdusiť, vyvraždiť tie vôtia!?
Ó, človečstvo! ty zahynuté plemá,
ty raju svojho nikdy viac nenájdeš,
bárs v hľadaní za okraj zeme zájdeš . . .
nie, nenájdeš! meč všade archanjela
ti nad hlavou, a trnie popod nohy
hl'a, roľník — večný Adam preubohý! —
Jak vaša tvár vám slnkom pohorela;
a ja nie clonou, bytosť moja celá
nie záštitou vám, ničím . . . Orba borba
a ruky — muky, vidím, verím, cítim,
a ľutosť ťažkým, veľkým vlnobitím
mi zmieta dušou, zmieta . . . borba! muky!

Мирним тоном умирује отац сина. Радити, вели,
треба и овде и онде и свуда, то је тако божја воља.
Трње и чкаљ може и његова рука повадити, али ве-
лике сметње, оне букве онде мора већи дух савла-
дати. Син поима то. Неће он нанети срамоте своје
завичају, неће проклету очински праг. Тада песник
погледа горе к високим горама, који мајданом ка-
мења преплављују једна поља — баш последњи зраци
сунца на заходу позлаћују врх горе Лоча. А овај
шиље зраке даље на врхове своје више браће, док
се најзад свети див Татре не расветли у њихову
сјају те стаде светлити као луч Словаштва. Отац
збори:

Tak porúčali dedi: vedzte, deti,
tie vrchy tam, to vašej zeme méty,
to pomezničky! kým tie čnejú hore
čo straž: no nik vám zeme neodorie!
Jak vy, ctiť učte te i vaše deti — —
a preto i mne sväté sú a milé,
jak tá zem v lone jich . . . no všetko spolu
je drahým vzacnym mi!

Beatus ille!

A medzitým sme stráňou sišli dolu.
Sme u vrát „Hejsa! volky, hajs! dodvora.“
Tak jednomu dňu starosť odobratá.
Ja, v duši tvrdiac: nik nam neodorá —
napokon vnišiel tiež a zavrel vráta.

Заиста, човек се код њега разгали, животни осе-
ћај јури у срце, освежен здравим вином живота и
онда, кад боле носи. А носи их, кад га дирну тврде
руке његова оца, кад види зној на челу очину, тужи
са тешке судбе свога рода, даје том чувству гласа,
који нас је кадар ганути, али нас никад не чини
преосетљивима, тромима и млакима, јер је у њега

WWW.UNILIB.RS
У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А
Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

достојано мушко срце а у мишљењу здрава и ладна јасноћа, којом чисто и сувише символично демонструје, како човек, да би своје наследство добио, да би своје наследство уживао, мора од почетка почети, из основа заоравати, да би се одржала стара васкрсла снага земље те наградила труд ратарев.

Та предочност, та животна топлота осећаја, којом Хвјездослав уме тако облика да даде највишим проблемима мисли, даје му права да с Гетеом у познатом оном монологу Фаустову кликне:

„Узвишен' душе, ти ми даде све,
Што исках ја. Бадава ниси тек
Показ'о се из огња мени ти;
Својина ми је красна природа,
Способност ту, уживат', осећат'.
Још даде, не да с' хладно дивим њој,
Већ к'о у срце пријатељу свом
Дозволио ми гледат' јој у груд.

На дну душе Хвјездослављеве има нешто, што

се не даје просто знанствено разложити; снага нека душевна, која не може друкчије дејствовати, него што одиста дејствује; огњиште, на којем без престанка гори свети пламен: љубав према роду, тврда вера у будућност његову. Осећај тај није тенденцијозно навијен, слике нису носиоци одређених представа и појмова па ипак нас осећај тај грије као идеална ватра. Тако је у песмама: „Rohnik“, „Agar“ и т. д. О његовој „Piesen o ranne“. (Песма о девици) вели већ Вајански: схватио човек под девицом слободу или народњаштво или ма шта на свету, не мора тражити алегоријска разјашњења, да га занесе права, здрава појезија. То у опште важи код њега; може се у њега приметити свуда апсолутно стапљање идеје и лика, његов особени начин, право песнички тако смешати реално и символично, да се граница нигде строго не даје обележити.

(Наставиће се.)

Л И С Т А К.

ПИСМА ЂОРЂА МАГАРАШЕВИЋА ЈОВАНУ ХАЦИЋУ-СВЕТИЋУ.

VIII.

У НСаду 4. Августа 1827.

Любезный Брате!

Отоиць, кадъ самъ съ Вами био, заборави Вамъ јошть и ово, што слѣдуе, препоручити:

1. Я самъ Hartleбну писао, да намъбравамъ Лексиконъ издати, и понудио самъ га, да онъ узме Verlag отъ ове перве части, коју бы до скорогъ времена свршити гледао, кадъ бы извѣстно знао, да бы за ню какавъ Нопорат добио. — Ако бы васъ онъ о томъ штогодъ упитао, изволите га о вещи подробно и, ако се штогодъ о дѣлу добро рећи може, похвално за мене — извѣстити. Я бы му послѣ и заоставше две части: Нѣмачко-сербску Латинску и Сербско-Нѣмачко-Латинскій продао.

2. Кодъ Г. Розмировића наручио самъ Ландкарту отъ Сербіе in 4 Blätter v. Ruder; Шта е, да е досадъ немогу да добьемъ.

3. Hartleбна опоменути валя, да ми пошлѣ заоставше отъ Месеца фебр. № отъ Conversationsblatt; онъ иѣ има назначене у момъ нѣму пролетосъ посланомъ писму.

4. Шта се чуе, распитати у Будиму, за новогъ Scholarum Inspector? шта ли нарочито за Будимскогъ Директорскогъ директора? Или Депутація негли мисли, да може тамо и безъ Директора бити?

Сретанъ вамъ путь!

и

Скорый къ нама повратакъ!
Магарашевић.

IX.

У НСаду 9. Юліа 1828.

Любезный Приятелю!

Пре нѣколико дана писа ми Schaumburg, Виенскій книгопродаваць, да су оне ствари, кое самъ кодъ нѣга наручио, већъ приспѣле. Ако иѣ Гдръ Сума Шићаръ отъ нѣга приѣмио, плативши му за мой рачунъ 20 ф. Сребра. отъ нашегъ Нике Стояновића примлѣногъ; то васъ молимъ, да иѣ, кадъ на трагъ поѣте, собомъ понесете. И ако бы јошть коѣ форинта требала, да се Schaumburg са свимъ намири, то нека и рестъ на мой рачунъ плати. —

Опоменути се можете, да самъ Г. Радосавлѣвићу, Auditoriats-Praktikant'у, јошть зимусъ писао, да ми кодъ Vinger & Gräffer Антиквара купи: Blaskovits Historia Sylvaniae 3. Tom. fol. 1794. Zagrabiae (3 f. 30 CM.) Молимъ васъ упитајте га, шта е съ томъ мојомъ наручиномъ было. —

Добио самъ одономадъ писмо изъ Крагоевца, у комъ ме Гдръ позива, (sed hoc ad amicas aures) да дођемъ у Сербію и да, као што самъ лане, по знатни мѣстїи прођемъ и древности за Историю, ако бы што было потражимъ. Нужданъ бы ми био Пасошъ отъ канцеларіе за Миць дана найманъ; Васъ овдѣ нема, съ кимъ бы се о томе посовѣтовао, како бы къ Пасошу доћи могао. Зато бы нужно было, да ми јвите, шта треба радити, или што бы јошть много болѣ было, да ми ту, кадъ сте већ на мѣсту, допущтенѣ извадите, да могу у Сербію, или дуга ради, кои имамъ приѣмати, и збогъ какве друге причине, коѣ бы се лакше приѣмила, поћи.

Съ првомъ поштомъ, молимъ, явите ми, шта у томъ послу радити валя.

Сви смо здрави, а то и вама желећи остаемъ
Вашъ Магарашевић

X.

Любезный Пріятелю!

Изгледам на васъ свакој часъ. Ево га! дошао; доћи ће довече, или сутра! И нигди ништа. Не мого вас дочекати, колико би иначе нужно за мене било, съ вама пре мога у Сербію прелазка стати се и о свему — разговарати се. — Међу тымъ валя да вамъ писмено штогодъ послѣ мене оставимъ.

1. Лѣтописа 4. частица ево е готова; и самъ е

запечаћену предао Ружићу, да е вама даде. Вы отворите, додайте јошъ вашъ кои преводъ, па пошлите Розмировићу. Кадъ се кући вратимъ, послаћу и за III. и IV. ч. смѣсице.

2. Невиность (квигу) вы собомъ безъ сумнѣ носите; што за Сербію припада, пошлите таки, атрезирајући пакетъ овако: An Herrn Handelsmann Maxim Radosavljevits in Mitrovitz; а овоме додайте целулю, да пакетъ Г. Поповскомъ Секретару Г. Ефрема у Шабацъ послѣ.

Съ Богомъ!

Вашъ Магарашевић.

NB. Ако сте донели Ландкарту Riedl's, подајте е на платно прилѣпнати, па ми е таки пошлите преко Дмитровице.

К О В Ч Е Ж И Ћ

УЗ НАШУ СЛИКУ.

У млађем нашем песничком нараштају спада без сваке сумње међу најодличније представнике дивне песничке уметности и међу најзанимљивије књижевничке појаве даровити Драгутин Ј. Илијѣ. Млад је то још човек — нема му ни пуних тридесет — а већ је радом својим засведочио, да му у души нагомилано лежи грдно благо, неисцрпив мајдан заносне, бујне, праве песничке маште. Драгутин је син признатог старине-песника Јована Илијѣа а брат рођени нежном младом лиричару Војиславу. Није давно, како ради на српској књизи а већ ју је обогатио многим дивним створовима свога одличнога дара. Његов „Краљ Вукашнн“ добио је од Матице Српске награду а да је извојевао себи место међу првим и најбољим српским производима драмским, доказ је и то, што је и из њега узет био један приказ, да се прикаже приликом двадесетпетгодишње прославе српског народног позоришта ове године, и што је млади песник од стране одбора за прославу ту добио нарочит позив, да учествује у свечаности, па га и публика на прослави искреним знацима симпатије одликовала. Уз „Краља Вукашнн“ дичи младог песника и његова „Јаквинта“, дело генијално замисљено а вештачки изведено, дика и украс позоришног репертоара у Београду Ради Драгутин Ј. Илијѣ све једнако и то свагда и свуда са одлучним успехом. И наше је „Стражилово“ уресио досад леп број красних песама Драгутинових, да и не споменемо радове му у негдашњој Београдској „Србадији“ и у „Отаџбини“ некад и сад. У његовој се песничкој природи за дивно чудо етекли некако најразноврснији елементи. Ту ти је и бујност и нежност и умиљат раскалашлук и дидактичка нека, рекли бисмо сколастичка збиља и зута а фина сатира и свеж хумор и елѣгијска сета и не би знао човек наређати, што се све скупило ту и сложило, да радовима Драгутина Ј. Илијѣа даде особиту занимљивост и неодољивост. Док једаред боље доспемо, неће нас замрзити, пред читаоце онога листа изнети потпунију слику Драгутинова врснога рада песничког. За овај мах само желимо младом песнику постојана здравља а уверени смо, да ћемо и даље све то више имати прилике дивити се обилатом дару његову.

Г Л А С Н И К.

(Никола Ђ. Вукићевић), вредни 34-годишњи радник око школске књиге и управитељ учитељске школе у Сомбору, изабран је у седници срп. нар. црквено-школског савета у Карловцима 8. авг. за привременога главнога школскога референта свију срп. вероисповедних школа у Карловачкој митрополији, на место покојнога дра Ђорђа Натошевића. Ако је, да се награди толикогодишњи труд, заслужио је. Ако је, да се одликује изврстан рад, заслужио је. Избор је сретан. Али помишљајмо на подмладак!

(Стојан Марковић), професор у великој школи у Београду, изабран је у седници академијског савета 1. септ. за ректора велике школе.

(Богословско-учитељска школа на Цетинју.) У „Гласу Црногорца“ читамо, да се по одобрењу кнеза Николе има отворити почетком школске ове године на Цетинју богословско-учитељска школа. Ово се има сматрати, по своме уставу, као стручни наставак ниже гимназије за свештенике или учитеље, а примају се у њу само ученици с добрим успехом из 4. разреда гимназијског. У октобру отвара се 1. разред. Сретно да бог да!

(Владачки дар Змај-Јовану Јовановићу.) „Србобран“, а по њему и остали листови донели су глас, који се потпуно обистинио, да је Црногорски кнез Никола обдарио нашега честитог и великога Змаја. Даровао му је Исмајл-пашин двор у Бару са 50 јутара врло добре земље, те ће се двор тај и добро песничково звати одјако Змајевцем. Још је кнез-песник послао Змају и Данилов ред с лентом. Честитамо врлому песнику нашем на лепому дару!

ПОЗОРИШТЕ И УМЕТНОСТ.

(Др. Јован Пачу), вештак на гласовиру и композитор српски, а од летос практичан лекар у Сарајеву, приредио је 22. авг. својим пријатељима особиту забаву, позвавши их к себи у стац, да им свира на гласовиру. Концерту је присуствовало до триест слушалаца из свештеничких, чиновничких и грађанских кругова. Уметник је свирао на изузет непрекидно више од сахата које изворне композиције у духу српске музике, које своје транскрипције и фантазије о српским песмама

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

као „Мачем копљем“, „Сунце јарко“, „Ране моје“, „Сватовац“ и друге. Тај домаћи концерт урвао је дубок улечатак у душу свакога слушаоца, а понаособ Србина, те сви обасуше уметника похвалама и захваљивањем. „Још биемо“, вели „Просвјета“ (број 35.), „само жељели и молили да г. др. Пачу скорим изненади и осталу публику у Сарајеву, те да једном и јавно концертује“.

(Душан Јанковић), некад коровођа Румскога певачкога друштва, свршио је, као што читамо у „Застави“, у Прагу чешку оперну школу Пиводину с најсјајнијим успехом. На првом завршном концерту тога завода певао је „Укор“ од Зајца, на другом каватину из „Фауста“, на трећем у терцету и у дуету из „Ајиде“. Публика га је од свију 120 ученика највећма одликовала, изазивајући га небројено пута. Критика вели о њему: „Успехом својим највише се истакао Душан Јанковић. Глас му се одликује ванредном свежином и силом. Начин певања (Vortrag) му је веома пријатан и пун осећаја, што нам показује добру школу певачеву. Глас му уме вешто да се нађе у свима регистрима. Високо е, cis изабдује тако лако и снажно, е би човек мислио, да га пева грудним гласом. Најсјајнијег успеха постигао је у каватини из „Фауста...“ С повосом бележимо све ово о нашем певачу и напомињемо, да је то први Србин, који је у стручној школи проучио до краја вокалну музику. Бавиће се у Прагу још до децембра, онда ће доћи амо доле, да концертује у Новом Саду, Београду, Панчеву, Сомбору, Вршцу, Митровици, и другим нашим местима.

(Ирма Савићева) свршила је, као што пише из Вршца дописник „Застави“, с одликом четири разреда певачке школе у Прагу. 30. авг. певала је на 79. редовној беседи певачкога друштва у Вршцу арију из „Лукреције Борџије“ у талијанском тексту тако дивно и са осећањем, да је занела слушаоце, те је на опште захтевање отпевала по други пут „Растанак“ од Јосифа Маринковића с истом сигурношћу и ефектом као и прву. — Том приликом с правом се тужи дописник на редаре, што играчка није отворена с гадјашким колом, кад је то увек до јако било. Та, коло и гадјаш још једини су нам српски остаци на нашим играчкама. На зар и Вршца да их напусти??

КЊИЖЕВНЕ БЕЛЕШКЕ

— У данашњем броју доносимо у преводу Марка Цара величанствени епег Талијанца Фоскола „О гробовима“ на том приликом саопштавамо овде напомене, које нам је преводилац заједно с преводом послао, да и њих саопштимо. Напомене те сведоче темељну студију преводичеву а одста су јасно и занимљиво — као што то већ Цар зна — написане. Ево их од речи до речи: Говорити овдје о литерарној вриједности Фосколова pjesничког рада и у опће о важности његова положаја у италијанској књижевности, могло би изгледати с моје стране као нека излишна афектација; не с тога можда, што је о овом италијанском Пиндару било досле много говорено у српској књижевној журналистици, него просто с тога, што данас није могуће ни замислити ијоле литерарно изображена Србина, којему не би био познат, барем per summa capita, Фосколов књижевни рад и његово значење у италијанској литератури. Али ако би могла изгледати неумјесна књижевна прелекција о Фосколову „животу и раду“, неће, мислим, никако бити сувишно десетак ријечи, ради бољег разумијевања, о овом величанственом епегу „О гробовима“, који се ево указује по трећи или четврти пут у српској одори, а о њему је до

сада, у име илустрације, било посве мало што казано. Уз то неће згорега бити, ако коју додам и о узроку овог трећег или четвртог пријевода. Кажем трећег или четвртог, јер су мени фактично позната само два пријевода ове пјесме на наш језик, т. ј. онај мог уваженог пријатеља дра Томановића, штампан у „Јавору“ г. 1883., и онај попа Бузолића, такођер Далматинца, који је угледао свијета у „Slovica“ г. 1879.; а, како ми кажу, има још и један четврти пријевод неког Свиловића, који мени барем није никад до руке доп'о. — Нећу да се обзирем на специјичну вриједност двају првијех превода, али мени изгледа као очита магна, што речени пријеводи, поред све шкртости својих тумачења на дну ступца, нијесу били попраћени кратком илустративном биљешком о значају самог епјева и о његовој књижевној цијени. Кад су Италијанци нашли потребито, да у новијим издањима умноже опћа тумачења, а то ради особите нарави овог пјесмотвора, у којем се преплићу и укрштавају најразноличнији појмови и догађаји, те чији смисао постаје, без разјашњења, на некијем мјестима нејасан, или барем сумњив, и најоштријем уму; тим је више требало, ја мним, снабдјети zgodнијем прословом и обилатијем нотама пријеводне на туђ језик, већ с тога, што у пријеводима, ма да су и најбољи, мора дјело да увијек нешто изгуби од своје изворне јасноће. Како би дакле српски читалац приступио што приправнији Фосколову ремек-дјелу, покушају ја, да овом приликом, ако ће и дјеломице, том недостатку докопчим. У то име, да саберемо најприје у кратко главне мисли и догађаје, које је Фосколо у својој пјесми развио. Пјесник ставља себи питање, да ли посмртна пажња и чашћење гробова помаже мртвијема, и одговара, да је човјеку, кад му нестане свију сласти, које живот красе, слаба хасна од надгробне плоче; над гробом престаје свака нада, а вријеме, које све руши и преобража, сатире и гробове. Ипак, ако раке не помажу мртвијема, а оно могу доста помоћи живијема, подржавајући у њима слатку обману, да ће и мртви жијети у памети својих и бити предметом њихове пажње. Само ко за собом не оставља пријатеља, не се не нада помоћи од раке. На жалост, данас ни честите душе не могу да се тјеше мишљу, е ће их по смрти његовати пријатељи и сродници, јер нови закон трпа у једну те исту гомилу гробове одличнијех људи и гробове зликоваца, а отимље их уз то милосрднијем погледима својге. И тако се догађа, да је врли пјесник и узор-грађанин Парини сачувао поред каква објешењака, који се растао са злочинствима на стратишту. Закон нечовјечни, који се одмиче од најстаријих традиција; јер његовање гробова постоји, откако се год људи просвјетом разлучише од звијеради. Стари Грци и Римљани гајили су спомен својих покојника у мириснијем луговима од чемпреса и кедара; њихова гробишта бјеху праве слике земаљског раја. Хришћани, напротив, стадоше копати своје мртве по богомољама: отуд разне болешћине и страх од ноћнијех авета. Данас Инглези, у својим предградским перивојима, такођер дивно мртве његују. Обреди су то и обичаји врло честити, али, на жалост, покваренијем народима сувишни; јер само благородне душе могу да од врлијех покојника изглед приме. Та поквареност влада данас и у „лијепом италском краљевству“. При таквом онадању грађанскијех врлина, ја бих се задовољио (закључује пјесник) са чеднијем и мирнијем гробом, гдје да пријатељи узмогну доћи и размишљати о мом слободном мишљењу и чувствовању. Благо дакле теби, Фиоренцијо, не толико са твојих природних украса и љепота, ни с тога, што је у теби трепавице расклопио велики Данте и Петраркини родитељи, ама поглавито са споменика славнијех људи, које храниш у

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

вном пантеону Санта Кроче. Томе мраморју, као што некад Виктор Алџери, неск приступе да се надахну благодарни Талијанци; јер из тихих рака проговара тајно богатство, и подетиче на узвишена дјела, као што је негда из Маратонских гробова постицало срџбу грчкијех домородаца на душмана Персијанца. На пошљетку, мисао о гробу тјешни и велике мученике и прогнанике овога свијета: јер се они питају надом, е ће потомци приступити њихову гробу, да им одаду ону пошту, коју им вреници занијекаше. Тако се спонаша прича о Ахилову оружју, те морски валови донесоме на Ајантов гроб. А слава, коју гробови дијеле, вјечита је; јер и ако вријеме може да уништи надгробне споменике, њихова успомена траје до вијека у појезији, која од њих црпи надахнуће. Доказ томе, осим горе споменути приче, Омирово повједање о гробу Илову; овоме се гробу бијаше за више вјекова и траг изгубио, кад га у новије доба опет открише неки учењаци, што су истраживали рушевине Тројанске. Ту су Тројанке нарицале над злом срећом своје отаџбине, и Касандра доводила своју унучад, да се здруже јаду старијих, и навјештала пјесме Омирове, које ће славити грчку врлину и одавати пошту суза Хектору, док се год витешко домородство цијенило буде,

„И све дотле, док сунашце жарко
Узаејаје над невољом људском.“

Ово је у изводу садржај пјесме „О гробовима“, којој је пјесник поставио на чело слиједећи натпис: *Deorum manium iura sancta sunt* (XII. Tab. — Виђи: М. Т. Сисет. *De leg.* II. 9.); натпис сасвијем подобан свечаном предмету, те који би се од прилике могло превести: Нек права покојнијех буду поштована. Фосколова пјесма „О гробовима“, по мњењу врлог критичара Де Санктиса, јесте „први лирични глас нове италијанске књижевности, прво свједочанство обновљене савјести модерног човјека.“ Што, другијем ријечима, треба овако тумачити: италијанска лирика прије Фоскола, како су је схваћали Метастазиио и Монти, бијаше, под облицима узјамљеним у великог Данта, у суштини увијек аркаична, пука књижевна беспослица. Песникова савјест бијаше обично пасивна у тој умној гимнастици, која, пошто у дугу веману сама себе истроши, постаде најзад празном пјеванијом, звучнијем стихотворењем. А кад пјесма не бијаше сасвијем празнорјечка, то јој онда мисли бијаху сковане по становитом калуцу; отуда реторика у пјевању љубави, вјере, отаџбине. „Требало је наставља Де Санктис — обновити свијет унутрашњи, препородити савјест.“ Томе се дјелу посветише пјесници Парини и Алџери, али се ни они испрва не знадоше сасвијем отрести реторичкијех прапораца; док се напакон не истаче Фосколо са својим „Гробовима“, првим пјесничким дјелом, које избија на видјело „као продукт савјести и осјећаја.“ Али Фосколова пјесма не бијаше само новогарија по своме садржају, него такођер, и можда још више, по своме облику. Фосколо се послужи, истина, Монтијевим епским једнаестерцем, сматрајући га правом као ненадмашива у томе стиху; али он знаде вјешто стопити елементе Монтијева стиха са духом грчког и латинског пјесништва, задахнувши ту смјесу оригиналнијем дахом своје душе; тако да из свега изби вртак нове и свјежје лирике, простије од свију дотадашњих реторичких окова, лирике, каквој послјије класичне старине, ако изузмете Гетеову, не бијаше равне, јер је у овом сјеву све оригинално: замисао, стил, па и сами стих. Нити тој оригиналности што одузимају имитације, којих има у изобиљу, и у мислима, и у реченицама, и чак у ријечима. Познато је, како је Фосколо узимао у другога и мисли, и израза, и ријеч,

које није трудно разабрати у његовијем списима; шта више, могло би се казати, да га је мало који велики писац у томе наткрилио, али уједно мало је ко у томе био од њега вјештији. И сами Цезар Конту, гласовити италијански историчар, рече о њему ту скоро, да „се много по другијема калуци, али увијек мајсторски.“¹⁾ Млечић Л Карер доказује шта више, како су његове имитације увијек боље од оригинала, и додаје, да га је његова генијална страст лишила судбине осталијех имитатора.) А тако је заиста и са имитацијама, које се опажају у овом сјеву. Што је год пјесник од другога присвојио, обрадио је он лаганим процесом у плодном вигњу своје умјетничке душе, и на тај начин туђе градиво изађе претопљено и задахнуто новијем и чврстијем дахом живота. Фосколо је у пјесми „О гробовима“ засвједочио, вели Кардући, ону ријетку вјештину и ону свестрану умјетничку жшцу, која у један сами величанствени склад приспаја химну и проповијед, сатиру и елогију, трагедију и епос;... њему искључиво припада она лирска моћ, која је кадра да обухвати у рационалном појму људске повјести Маратонско поље и Флорентински пантеон, Абукирску битку и Ретејске обале, Ајанта и Парина; моћ, која у нама побуђује сузе и мушко одушевљење за Илектрином молитвом и Касандриним пророчанством; која нам пружа, на пошљетку, праву слику нашег ништавила и големога друштвеног раздора, што нас мородави и наше доба карактерише.“²⁾ Ето по чему је Фосколово сјев „прави лирски глас нове италијанске књижевности, и прво свједочанство обновљене савјести модерног човјека.“ А то је најбоље осјећао исти пјесник, кадно рече (и ако из чедности, скромно), да је ова врста појезије од њега постала. Било како му драго, смијемо казати, да је Фосколо — који је неколико сличнијих саставака започео, али, на жалост, ниједнога не довршио — даровао италијанској књижи овим сјевом савршено ремек-дјело. Оволико у погледу оригинала. — А сада, по обећању, да кажем два слова о узроку овога пријевода. Да право речем, узрока нема никаква; или, ако га има, то може бити једино одушевљење, које сам свеђер прама овој у Бога дивној пјесми гојио. С друге стране, када странци некоја туђа дјела по пет, шест и десет пута на свој језик преводе као н. п. Нијемци и Французи Шекспира, а Италијанци Хајнеа и Бајрона, зашто да се нама таково поступање у гријех упише? Па и не тражећи другијех разлога, доста је истакнути факт, како је овај исти сјев „О гробовима“ седам пута на латински а четири или пет пута на њемачки језик преводен; да и не говоримо о другијем пријеводима на равне културне језике. О излишности овог новог покушаја не може, дакле, ни бити говора; једино би могло бити говора о његовој вриједности. У том погледу ред ми је двије ријечи казати. Да когођ не би промислио, е сам ја овај пријевод издао ради утакмице са горе наведеним мојим земљацима, који се такођер овие нам послем бавили, изјављујем отворено, да ми то није у намјери лежало; шта више, кад сам год наишао на коју згодну ријеч или реченицу у њиховијем пријеводима, особито у ономе пријатеља ми Томановића, ја сам је радо усвојио и употребио, а погдјекад и цео стих. И у том обзиру не могу него да им будем благодаран. Мој се труд своди дакле на прости посао метричке вјеште, која — ма колико лоша испала — опет неће, уздам се, на одмет бити. А ако

¹⁾ *Dei Sepolcri di U. Foscolo, discorso critico del prof. F. Trevisan, Verona, 1883., стр. 77.*

²⁾ *L. Carrer, Vita di Ugo Foscolo, поглав. XLV.*

³⁾ *G. Barducci, Bazzetti critici etc., Livorno, 1876 страна 315.*

се нађе когод вољан да покушај још једном понови, сретан му посао! Само би требало да тај нови преводилац све своје претходнике надмаши.

— Милан Ђ. Милићевић јавља, да је наскан да изда велико дело под насловом: Поменик знаменитих људи у српскога народа новијега доба. Већ сам натписе каже, шта ће бити садржај том делу, а занимљиво је чути, шта цефени писац каже о побудама, које су га навеле, да то дело изда. Он вели од речи до речи овако: У нас могу врло често да се чују оваке реченице: „Срби су народ незахвалан; захвалност је биљка, која ретко ниче, а још ређе напредује на земљи српској!“ Ово обично говоре људи, који су имали прилике више или мање радити за свој народ, за своју отаџбину, па су, наравно, у праву, очекивати захвалности од оних, који долазе на њихова места, и користе се њиховим радовима. А да ли је то баш тако? Што је год лепо, то неодољиво мора изазивати дивљење. То је закон, којем се и нехотице свако покорав. Лепота у делима предака мора будити дивљење у очима потомака; а од дивљења до захвалности није далеко! Али ако ћемо говорити право, ми писмо чинили, што смо били дужни и што смо могли, да лепота у делима наших предака буде виђена, сазнана, завољена, те да разбуди и укрепи чуло захвалности. За последњих 70—80 година Срби су радили доста, и урадили су доста: стекли су многу драгоцену тековину, и поред свега тога још немају уредна писмена на своју највећу тековину; немају буквице за прошлост, нити водице за будућност — немају своје потпуне историје! А кад се нису састарали за врло, како се могу чудити, што им је, нив поток, вода мутна и нездрава? — Па даље вели: За потпуну историју треба много; треба самих припремних радова толико, колико бар моја снага не може сама да савлада. Жалећи, што не могу, колико бих хтео и колико би требало, ја сам се потрудио онолико, колико сам могао, и написао сам горњи Поменик. Тај спис хоћу сада да штампам. Поменик ће донети 376 биографија знаменитих људи и жена у нашега народа. Толико их је сада, а до свршетка биће их и више. У том Поменику нашли су места не само знаменити људи из краљевине Србије, него и из свих српских крајева, за које год сам могао дознати, и о којима сам могао грађе прибрати. На тај начин ова ће књига донети задовољства и поуке сваком Србину, који мисли и који мари за свој народ, ма где он живео; а наставницима омладине, нарочито онима, који предају историју, она ће попуцати правину, коју у садашње време ничим другим не могу подмирити. — Књига ће се штампати на левој хартији, у формату као што је „Кнежевина Србија“, и изиће више од 40 штампаних табака. Да би било лакше кушити је, издаће је писац у четири свеске, свака по 10 табака, ако не и више. Цена је, за оне, који све свеске напред плате, код нас овде 2 фор. 50 нов., а који плаћају сваку свеску за се, 75 новчића од свеске. Чим се скупи толико претплате, да се може штампати платити, рукопис ће се дати у штампу и излазиће свеска за свеском без прекида. Једанаеста књига или цена њена припада скупљачу. Писма с новцима и наруџбине ваља слаати писцу у Београд, у Цетињску улицу бр. 19.

— Фељтони (подлици, листи) као да не смеју изостати ни из наших политичких листова. То је појава свакако хвале вредна. Да ли се и у нас негује фељтон, као у листовима странима, то је, до душе, друго питање, и нека, бар за овај пар, остане од нас не додируто. Али тек морамо приметити, да се ту ради онако на дохват, без избора, што се при руди нађе. Тако на прилику, особито неки Београдски листови, иначе хвале вредни, доносе преводе бог те пита кавих туђинских романа, који, истина, могу занимати читаоце, по тошко ће изазвати интересовање и љубав према српској или словенској књижевности, осим што показују преживео укус својих преводилаца. Код толико и тако дивних романа руских, чешких, пољских, које се не стиде преводити

ни Французи ни Немци, у фељтонима наших листова, преводе се још и дан данас дела често и обскурних новелиста и романијера, само ако су шикантна. Како дознајемо, особито Београдски читаоци воле такве ствари; за то их и књижари-издавачи и издавачи листова тамошњих кључају њима. Па ево хоће да се уведе тај гадни обичај и у Босни са Сарајевским листом „Просвјетом“. Тај лист је у неколико својих бројева био донео прештампаних неколико прича наших српских новелиста. И таман да заслужи похвалу, ево удари и он на странпутицу. Да ће приповетке какве Вилхелмине Поер занимати оне тамо читаоце, жељне српске књиге, сумњамо. Уверавају нас тамошњи наши пријатељи, да Босна и Херцеговина доста потроши српских књига, сразмерно готово више, него наши крајеви. Па кад је тако, онда не би требало то ни по што сметати с ума, него, ако се нема што ново, доскочило би се потреби тако, када би се прештампавале ствари познатих српских књижевника, као што је „Просвјета“ то, у добри час, почела била. Не буди нам замерено на овој речи!

— У 81. броју Agramer Tagblatt-a изашла је у немачком преводу дра Ј. Величковића цртица Јосипа Берсе: *Miss a sollemnis*, која је угледала света у 3. бр. нашега листа прошле године.

— У *Obzor-u* излази у преводу народно-карактерни роман руски: Пионери истока, написао га Гргур Петровић Данилевски. Од истога имамо у преводу роман: Патјомкин на Дунаву у „Срп. Зорја“ 1880.

— „*Esterreich-Ungarn in Wort und Bild*“ зове се монументално дело, које излази под надзором самога наследника царскога престола, надвојводе Рудолфа, на немачком и мађарском језику. Недавно се бавио у нашој вароши Владислав Кимнах, сликар из Будапеште, а дошао је амо, да за то дело преслика лик великога добротвора нашега Саве Текелије са лика му у зачељу дворане „Матиче Српске“. Одавде је отишао у Карловце, да прецрта печат Арсенија Чарнојевића са грбом му. Лик Адама Фелдварија, вође срп. Коморанских Шајкаша, Ђорђа Бранковића и Вогића Стратимировића, једнога од граничарских команданата. Осим тога има да начини скицу српске куће и намештаја у кући и скицу о народној ношњи и обичајима.

— Од Ивана Головина изашла је у Лајпцигу (*Reinboth*) књига о историјском развиту руског народа.

— О грофу Лаву Н. Толстоју изашле су две расправе на немачком језику. Једна у „*Nord und Süd*“ у од Данилевског, а друга од Евђенија Цабла у „*Deutsche Rundschau*“.

ЧИТУЉА.

Теофил (Богољуб) Петрановић, као што јавља Задарски „Српски лист“, умро је почетком Августа у Шибенику у покрајинској болници. Родио се у Дрншцу, где је и почетне школе свршио. У Задру изучи калрикалну школу, те се постриже. Био је брат манастира Режевића, а управитељ манастира Савине у Боци Которској. После буде придружен братству манастира Драговића и више је времена администрирао парохију Косовску. За тим пређе у Босну, где би подуже учитељем најпре у Сарајеву, па у Лијевцу. Пропутовао је у накрет Србију. Учествовао је у задњем устанку у Босни и Херцеговини, а за тим се повукао у приватан живот, бранећи по разним политичким листовима српску ствар, а певајући у књижевним листовима српску славу. По Босни је скупљао народне песме, те прву књигу збирке своје издао о свом трошку; другу књигу издао је Српско учено друштво у Београду; а и трећу је 1880. то друштво откупило, али, колико нам је познато, није је још издао. Покојник је био срцем и душом Србин поштених мисли, истрајна духа, отворена карактера. Покој му српској души!

САДРЖАЈ: О гробовима. Иполиту Пиндемонту прикажу Уго Фосколо. Превео Марко Цар. — Посета у добри час. (Свршетак.) — Српско православно црквено пјеније. Од Васе Пушибрка. — Павле Орсаг-Хвједослав, словачки песник. (Наставак.) — Листак. Писма Ђорђа Магарашевића Јовану Хаџићу-Светићу. VIII., IX., X. — Ковчежић. Уз нашу слику. (Драгутин Ј. Илић, песник српски.) — Гласник. — Позориште и уметност. — Књижевне белешке. — Читуља.

„СТРАЖИЛОВО“ излази сваког четвртка на читавом табаку. Цена му је 5 фор. а. вр. на целу годину, 2 ф. 50 н. на по год., 1 ф. 25 н. на четврт год. — За Србију и Црну Гору 14 динара или 6 ф. на годину. — Рукописи се шаљу уредништву а претплата администрацији „Стражилова“ у Нови Сад. — За Србију прима претплату књижара В. Валочића у Београду.